

DATA ON THE PREVALENCE OF AUTISM IN BULGARIA

Abstract: Autism spectrum disorders are a group of neurodevelopmental disorders that affect functioning in social communication and are characterized by restricted, repetitive patterns of behaviors and interests. According to the World Health Organization, one in 160 children is diagnosed with an autism spectrum disorder. The reported frequency is an average and the reported prevalence values vary between studies. There is no official register of autism cases in Bulgaria. This article presents the available public data on the distribution of pervasive developmental disorders and autism by region, according to the information from the annual publications "Health Protection" of the National Statistical Institute and the National Center for Public Health and Analyzes in Bulgaria.

Author information:

Sevdzhihan Eyubova

Associate professor, PhD

At Konstantin Preslavsky – University of Shumen

✉ s.eyubova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

autism prevalence, Bulgaria, public data

Нарушенията от аутистичния спектър са група невноразвитийни разстройства, които засягат функционирането в областта социална комуникация и се характеризират с ограничени, повтарящи се модели от поведения и интереси. За пръв път аутизмът е идентифициран научно малко преди края на Втората световна война. По стечение на обстоятелствата две напълно независими изследвания на двама различни автори описват едно „ново“ тежко състояние, което се отразява върху социалното взаимодействие, общуването, поведението и развитието. Двамата автори – Лео Канер и Ханс Аспергер – избират едно и също определение за това състояние – „аутизъм“, от гръцката дума „ауто“, която означава „сам“. Изследването на Лео Канер е публикувано през 1943 г. в САЩ, а на Ханс Аспергер – в Германия през 1944 г. Описаните и от двамата лекари симптоми съставят основата на съвременната клинична категория „аутизъм“.

Диагностицирането на нарушенията от аутистичния спектър се извършва от квалифицирани медицински специалисти или специалисти по психично здраве, които се съобразяват с препоръките на международни класификации, медицински стандарти и национални политики, изпълнявани в съответната държава. В България, съгласно **медицински стандарт „Психиатрия“**, диагнозата и оценката изискват изследване от мултидисциплинарен екип в отделение/клиника за детско-юношеско психично здраве и консенсусно становище от поне двама детски психиатри. Поставянето на медицинската диагноза е важна стъпка и може да помогне за насочване на детето и родителите към определени терапии и образователни услуги, както и да осигури достъп до социална подкрепа за семейството.

Подробната диагностична оценка включва:

- пряко наблюдение на поведението;

- интервюта с хората, полагащи грижи;
- анамнеза – медицинска история и подробна анамнеза на ранното детско развитие и примери за определени поведения и функциониране в различни социални среди;
- провеждане на различни тестове и изследвания, които да изключат определени медико-генетични състояния или заболявания като – загуба на слух и други, които имат подобни поведенчески симптоми.

Подробни и мащабни проучвания за честотата и епидемиологията на нарушенията от аутистичния спектър се извършват от *Центъра за контрол и превенция на заболяванията* в САЩ [5]. Най-актуалните данни за САЩ са от 2014 г. *Центърът за контрол и превенция на заболяванията* съобщава за честота 1:59. През последните няколко години CDC започва да събира данни и за честотата на нарушенията от аутистичния спектър в различни държави, като се позовава на прегледи на официални съобщения от здравни регистри и научни публикации.

По данни на Световната здравна организация едно на 160 деца се диагностицира с нарушение от аутистичния спектър. Посочената честота е средна и отчетените стойности за разпространение варират в различните проучвания. Някои добре контролирани проучвания отчитат честоти, които са значително по-високи, както и липсват данни за редица страни. Епидемиологичните проучвания през последните десетилетия регистрират нарастване на разпространението на нарушенията от аутистичния спектър в световен мащаб [6].

Официален регистър на случаите на аутизъм в България няма. Благодарение на *Националния статистически институт (НСИ)* [2] и *Националния център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА)* [3] са достъпни публични годишни данни за генерализираните разстройства на развитието и разпределението им по области, които се откриват в годишните публикации „Здравеопазване“.

НЦОЗА е структура на националната система на здравеопазването и осъществява дейности по опазване на общественото здраве, промоция на здравето и профилактика на болестите, подпомага информационното осигуряване на управлението на здравеопазването [3]. Публикацията „Здравеопазване“ съдържа основни данни за развитието на здравеопазването и за здравното състояние на населението в България. Тя е съвместно издание на *НСИ* и *НЦОЗА* към Министерството на здравеопазването, дирекция „Национални здравни данни и електронно здравеопазване“. Издава се всяка година. В публикацията са систематизирани данни за:

- *Населението и демографските процеси по основни демографски показатели*: брой и структура на населението, раждаемост, обща и детска смъртност, умирения по причини за смъртта и други.
- *Заболеваемостта на населението* – болестност и заболяемост от някои социалнозначими заболявания: злокачествени новообразувания, туберкулоза, кожно-венерически и кожнозаразни болести; регистрирани заболявания от заразни болести и други.
- *Ресурсите на системата на здравеопазването* - лечебни и здравни заведения и медицински персонал, детски ясли и други.
- *Дейността на стационарите на лечебните заведения* – хоспитализирани по видове лечебни заведения; постъпили и изписани лица по видове легла; използваемост, оборот на леглата в стационарите на лечебните заведения; среден престой на лицата; хирургически операции по вид на лечебните заведения и по вид на операциите; дейност на центровете за спешна медицинска помощ и други.
- *Публикацията съдържа и динамични редове с данни за предходни години*. В териториален аспект информацията е представена по области, а някои основни демографски показатели са представени и по общини. Публикацията съдържа и международни сравнения по основни показатели.

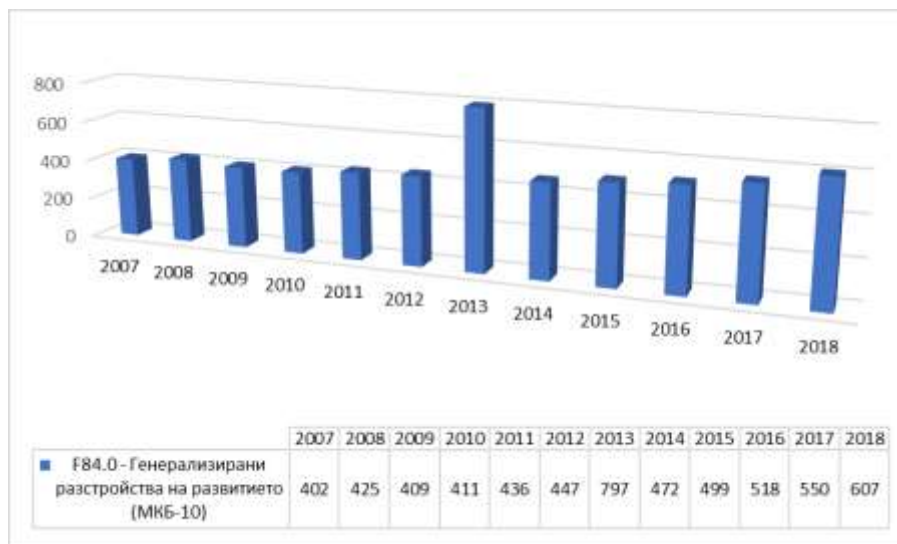
Анализ на данните, свързани със заболяемостта от генерализирани разстройства на развитието (ГРР) и аутизъм в България

В публикациите „Здравеопазване“, обект на изследване на заболяемостта на населението е съвкупността от случаите на заболявания на лицата. Единица на наблюдение са регистрираните случаи, респ. болните лица, потърсили медицинска помощ. Няма данни за възрастта на болелите от ГРР и аутизъм. Техническа единица и източник на информацията е лечебното заведение, където са регистрирани случаите. Основни източници на информацията за ежегодно провежданите изследвания са годишните формуляри, които всички лечебни и здравни заведения в страната представят в НСИ и НЦОЗА, дирекция „Национални здравни данни и електронно здравеопазване“ [2; 3].

За целта на анализа са прегледани данните от таблица „Болни под наблюдение на психиатричните заведения, отделения, кабинети и амбулатории на 31.12. по вид на заболяването“ от публикациите „Здравеопазване“ за периода 2007 – 2018 г. Всяко издание „Здравеопазване“ обобщава данните за предходната календарна година. Данните за заболяемост са по кодове на МКБ-10, код F84.0 – Генерализирани разстройства на развитието. От 2014 г. НСИ включва „Аутизъм“ като отделна категория, за която започва да предоставя данни.

На **Фигура 1** са представени данните за генерализирани разстройства на развитието за периода до 2018 г. Регистрираните случаи като абсолютен брой от 402 през 2007 г. се увеличават до 607 за 2018 г., налице е тенденция за нарастване на случаите през годините, като се наблюдава пик на регистрираните случаи – 797 през 2013 г. или това е почти двойно повишаване на заболяемостта от ГРР, в сравнение с началото на отчетния период през 2007 г.

Сравнителен преглед на данните за генерализирани разстройства на развитието и аутизъм за период от пет години до 31.12.2018 г. е показан на **Фигура 2**. Въпреки краткият отчетен период отново ясно изразена е тенденцията за нарастване на случаите на ГРР, при аутизма са налице годишни разлики с до 40 % по-малко или повече.

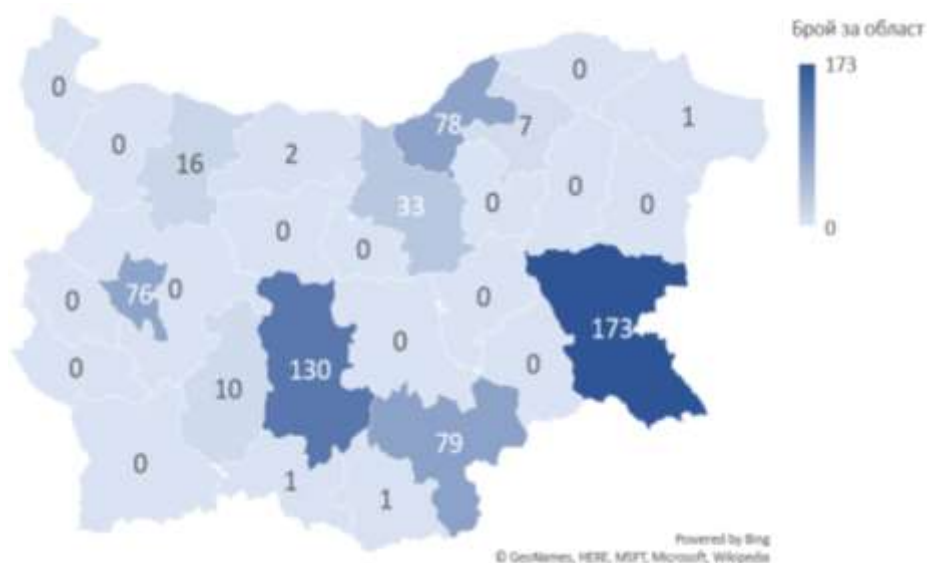

Фигура 1. Данни на Националния статистически институт за случаите на „Генерализирани разстройства на развитието“ в България, за периода 2007-2018 г.

Фигура 2. Данни на НСИ за случаите на „Генерализирани разстройства на развитието“ и „Аутизъм“ в България, за периода 2014 – 2018 г.

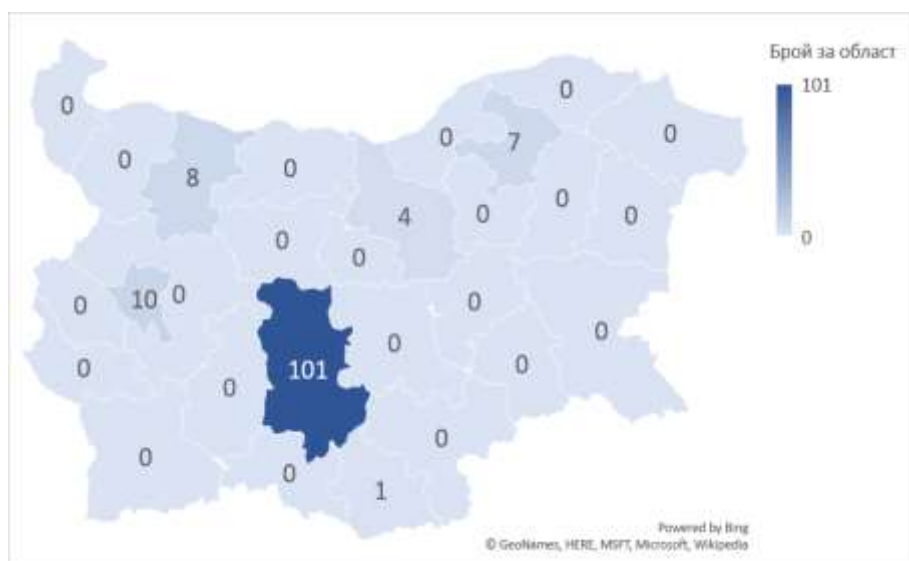
Последната публикация „Здравеопазване“ е от 2019 г. и обобщава най-актуалната информация за ГРР и аутизма в България за предходната 2018 г.

Фигура 3. Териториално разпределение на регистрираните случаи с „Генерализирани разстройства на развитието“ в България, по данни на НСИ и НЦЗОА за 2018 г.

Данните за териториалното разпределение на регистрираните случаи на генерализирани разстройства на развитието за 2018 г., представени във **Фигура 3**, показват териториално концентриране на случаите и повишена заболяемост в област Бургас и в област Пловдив. Между тези две области са разпределени половината от общия брой регистрирани случаи на ГРР за 2018 г. – 607 (като за област Бургас – 28,50%, а за област Пловдив – 21,41%). В абсолютен брой данните за областите са следните – Бургас – 173, Пловдив – 130, Хасково – 79, Русе – 78, София-град – 76, Велико Търново – 33, Враца – 16, Пазарджик – 10, Разград – 7, Плевен – 2, Добрич, Кърджали и Смолян – 1. В останалите области на България няма регистрирани случаи на генерализирани разстройства на развитието за този период.

Още по-големи различия се откриват в териториалното разпределение на аутизма за 2018 г. (вж. **Фигура 4**).

Фигура 4. Териториално разпределение на регистрираните случаи с „Аутизъм“ в България, по данни на НСИ и НЦЗОА за 2018 г.

Област Пловдив е с най-много регистрирани случаи на аутизъм – 101 или това е 77% от общия брой случаи на аутизъм за цялата страна за 2018 г. Следват София-град с 10 случая, област Враца – 8, Разград – 7, Велико Търново – 4, Кърджали – 1. В останалите области на България няма регистрирани случаи на аутизъм за 2018 г.

Министерство на образованието и науката, посредством Регионалните центрове за подкрепа процеса на приобщаващо образование също събира, анализира и обобщава информация относно потребностите, нагласите и резултатите, свързани с процеса на приобщаващо образование, но тази информация не е публична. Още един важен ресор, свързан с предоставянето на услуги и подкрепа за лицата с нарушения от аутистичния спектър и техните семейства, е *Министерство на труда и социалната политика*, което също разполага с полезна статистическа информация. Представените статистически данни са единствената публично достъпна и систематизирана информация за генерализираните разстройства на развитието и аутизма в България, която е резултат от усилието на *Министерство на здравеопазването*, посредством годишните публикации „Здравеопазване“. В тази информация не са включени данни за възрастта и пола на засегнатите лица, както и какви са съпътстващите заболявания при регистрираните случаи.

Обобщаването на данните от всички държавни сектори, ангажирани с нарушенията от аутистичния спектър ще подпомогне не само научно-изследователската дейност, но и ще има реални практически ползи, свързани с планиране на различни услуги по ранна интервенция, образование, здравни грижи, социална подкрепа и подготовка на специалисти за работа с деца и семейства и ще картографира териториалната обезпеченост с ресурси в общността.

References:

1. Наредба № 24 от 07 юли 2004 г. за utvarzhdavane na meditsinski standart „Psihiatria“
2. Natsionalnia statisticheski institut (NSI): <https://nsi.bg/bg>

3. Natsionalnia tsentar po obshtestveno zdrave i analizi (NTsOZA): <https://ncpha.government.bg/>
4. SZO (1992) Mezhdunarodna klasifikatsia na bolestite, 10-ta revizia
5. Center for Disease Control and Prevention, CDC – www.cdc.gov
6. Elsabbagh, M., Divan, G., Koh, Y. J., Kim, Y. S., Kauchali, S., Marcín, C., Fombonne, E. (2012). Global Prevalence of Autism and Other Pervasive Developmental Disorders. *Autism Research*. <https://doi.org/10.1002/aur.239>